

Соколёнок

5/2025

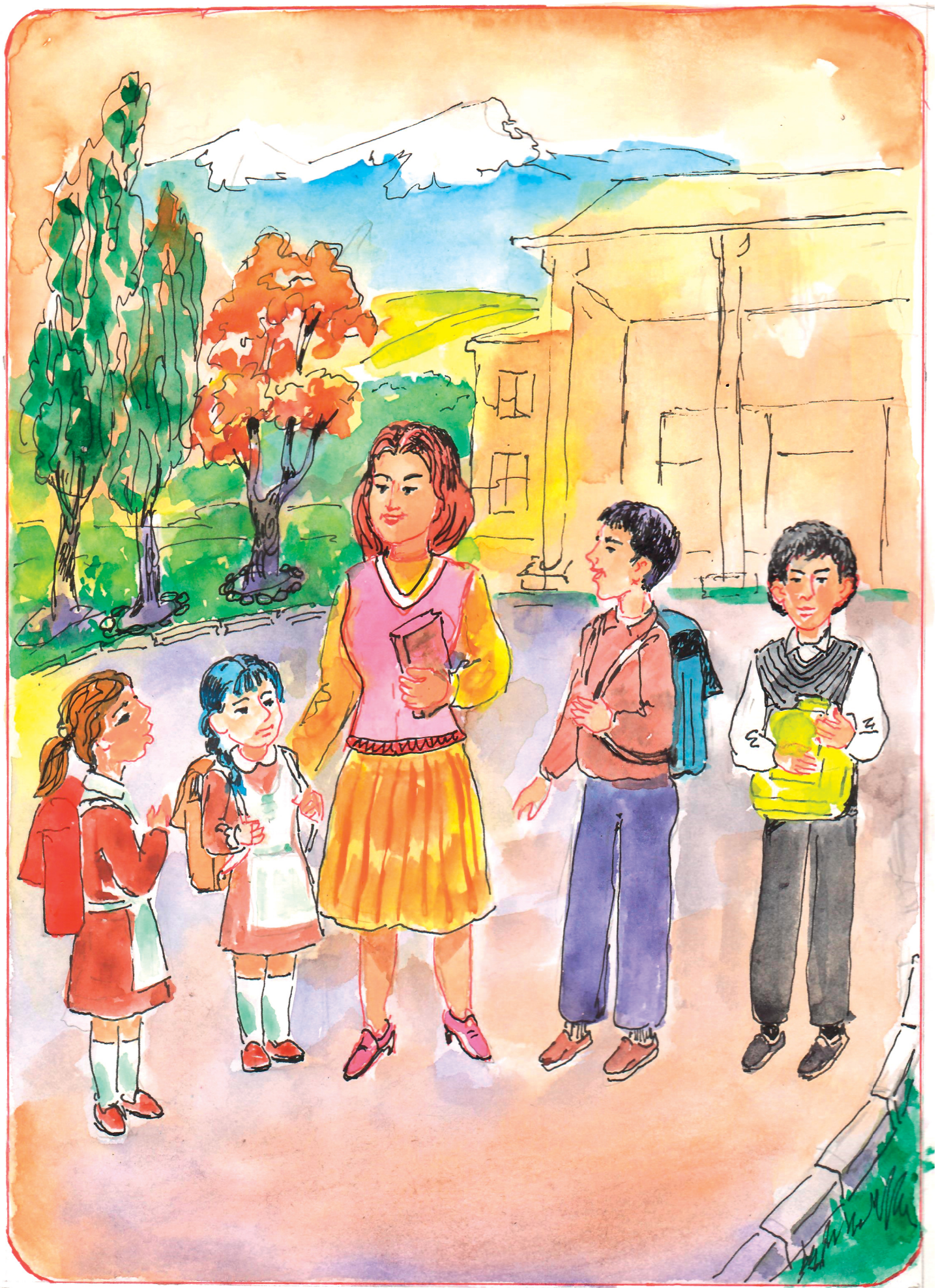
сентябрь – октябрь

Кард

КЪВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛ АҚЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

Тъърметлу болотар! Квез цлийи клелдай іше мубокрокой!

Абдулқадир Сайдунов

Аял физва школадиз

Чими югъ я, гуьлуьшан тир,
Экуьнин вахт,
Рагъ акьуна шагъвар аваз,
Цуьк к'вахъзава таралай.
Ч'ехи диде айвандик ква,
Кефи шад яз;
Гъил юзуриз,
Къил юзуриз
К'елиз физвай аялриз.
Хъуьрез-хъуьрез аял физва
Школадиз.
Цуьк гъилеваз, тарс эзберна,
Шиир чирна хуралай.
– Дяве тахъуй, ислягъвал хъуй,
Акьуллу хъуй аялдикай
Фикир ийиз-ийиз
Физвай баде хиялриз.

Мегьерем Ризаев

Кард

Кард дагълара тек-тек дуьшуьш жеда. Ам адетдин квалин верч къванди я. Адан чулав, хьипи гелер квай элкъвей кыл, шуьтруь ва ишигълу вилер, къекъвей клир хьтин хци, мягъкем клуф ва къармахар лекъренбуруз ухшар я. Аквадай гьаларай, лекьер, къузгъунар, картар «миресар» я. Картарни, лекьер хьиз, югъди зайиф гъайванрал гъуьрч авунин женгина жеда.

Картар лекъерилайни ажугълу, атлугъай вагъши къушар я. Картарин макан дагъларин тамар квай зулар я. Абуру чпин мукар къакъан тарарин хъалхъамра ийида. Хъсан тежриба авай гъуьрчехъандивай кард гьилив вердиш ийиз жеда. Ам мукай лап таза

шараг яз кьада, вилер кутлунна, кас авачир квале гыляй ицли як гуз хуьда. Гьар як гуз гьурчехъан катран патав фидайла, уьфт яда, ахпа як гуда, кард гьурчехъандин уьфтуьнин сесинихъ галаз таниш жеда ва вичиз тлуьн гузвайдан гьавурда гьатда. Са кьадар перваз хьайила, гьвечли катран вилер ахъа жеда. Гила, вахт-вахтунда уьфт ягъиз, кьвез вичиз тлуьн гузвай инсан вичин мукьвади хьиз гьисс ийида.

Са вахтунилай вичиз тлуьн гваз кьвезвай гьурчехъандин уьфтуьнин ван хьайила, катра гьурчехъандал лув гуда ва адавай тлуьн кьакъудиз алахъда. И кваллах кылиз акъатайла, гьурчехъанди ам авай кваллиз чан алай лиф ахъайда.

Гьасятда лиф катра вичин кьармахрив яда. Гьурчехъанди гьа и арада уьфт яда. Катра вичиз тлуьн гузвайди гьисс ийида ва гьурчни гваз гьурчехъандин патав фида,

гьурчехъанди адан кьармахрай лиф акъуд хьийида ва тлуьн гуда.

Ихьтин тежрибаяр ачух чуьлдани са шумудра кыле тухуда.

Гила иесиди катран квачерик куьлуь зенгер кутлунда. Вичин чапла гылиз яцлу тумаждин бегъле цвана, алукида, катран квачер вичин гылел кутлунна, ам гылел алаз кьекъведа. Ам каш кваз гьурчез тухуда. Вичи гьурч ийизвай чкадин мукьварив ахъайда. Гьурчехъанди вичи тфенгдив яна дуьздиз акъатай кьушрахъ кард калтугда, кьада ва хкана вичин есидив вахгуда. Вичиз иесиди гайи ицли як неда.

Кард са тлимил яшлу хьана, азад дуьньядин гьавурда гьатайла, вичин хайиди тушир иесидиз табий яз амуькдач, вичин диде-бубадин ватандиз, тамариз кат хьийида.

Мектебдигай

Кіелиз-кхьиз чир авун
Гьар инсандин метлеб я.
Кіелиз гьазур ятла вун –
Чирдай чка мектеб я.

Заті таквазвай вилериз
Гзаф затлар кьалурда.

Гьар муаллимд иердиз
Твада куьнни гьавурда.

Ктабравай чулав цларар
Ваз гьарфар яз кьалурда.
Йисан эхир хьайила
Ктабни вав рахурда.

КЪАЗАРБОН СИКІ

ЛЕЗГИ ЖАЛКЪДИН МАЖ

1

Хъана къван-хъанач къван са къарибаде. И къарибадехъ авай пуд къаз. Гъар пакамаз, вичин квал, гъаят шткана, михъна, са пипі афарни къачуна, и къарибаде вичин къазар гваз чуьлдиз фидай. Къазари векъ недай, къарибадеди члурал ацукъна, вичив гвай афарни тлуьна, рагъ гуз жедай. Са вахт алатайла, къарибаде генани къуьзуь хъана, адавай гъар юкъуз къазар гваз чуьлдиз физ жез амукънач.

– Къазар хуьдай къазарбандихъ къекъвена кланда, – лугъуда къарибадеди. Фида ам къазар хуьдай сад суракъ ийиз. Фида-фида, гьалтда адал сикі. Сикіре хабар къада:

– Вун гъиниз физва, къарибаде?

– Заз пуд къаз ава, завай абур чуьлдиз акъудиз жезмач. Зун зи къазар хуьдайдахъ къекъвезва.

– За хуьда ви къазар, къарибаде! – лугъуда сикіре.

Рази хъана къарибаде, сикіни галаз хкведа кваллиз. Сикіре хабар къада къарибадедивай:

– Вуна къазар гъикі хуьзвай, къарибаде?

– Зун, гъар пакамаз къарагъна, квал, гъаят шткана, са пипі афарни къачуна, къазар гваз чуьлдиз фидай. Ахпа афар тлуьна, жуваз рагъ гуз ацукъдай.

Пака пакамаз, сикі къарагъна, вичин тумуналди квал, гъаят шткана, къарибадедиз са пипі афарни чрана, ахпа вилик кутуна, къазар чуьлдиз гьална. Няналди чуьлда къазар хвейи сикірез гишин хъана, къуна са къаз, тлуьна

вичиз. Сикі ківализ хтайла, къари-бадеди къазар гъисабда:

– Сад, кьвед... Пуд лагъайди гъиниз фена?

– Бала атана кье чи кылел, къари-баде! Къаз жанавурди тухвана! – лугъуда сикіре. – За гъарайна, амма куьмекдиз атай кас хъанач. Гъарайдай къван зи туьтер тлазва, къазран кака тлуьнайтіа, пис жедачир.

Чалахъ хъана къари-баде сикірен гафарин, къазран кака гана сикірез.

Пакадин юкъуз сикі мад фад къарагъна, тумуналди ківал, гъаят шткана, къари-бадедиз са афарни чрана, къазар гваз чуьлдиз фида. Няналди къазар хвейи сикірез гишин хъана, къуна са къаз, тлуьна вичиз. Хкведа няниз сикі са къаз гваз.

– Къаз гъиниз фена? – хабар къада къари-бадеди.

– Бала атана чи кылел, къари-баде, – лугъуда сикіре.

– Жанавурди тухвана къаз. За гъарайна-гъарайна, куьмекдиз атай кас хъанач. Туьтер тлазва, заз са кака нез кландай.

И гълера къари-баде сикірен чалахъ хъанач.

– Агъ, гиликъай сикі! – лагъана къари-бадеди. – Вуна ийизвайбур тапарар я. Къазар тлуьрди вун я! Амай са къазни недалди, квахъ инай!

Чукурна къари-бадеди эхир сикI вичин кIвалаяй, гуьгъуьниз купни ахъайна. Катна сикI.

2

Вучда, амай са къаз туклуна къари-бадеди, вегъена къажгъандиз, ргаз къулал эцигда. Няниз къаз къажгъандикай хкудна, нез ацукъайла, сада раklar гатана. Къари-бадеди къаз тадиз тапусдин кланик кутуна, фена, раklar ахъайда. КилигайтIа, раklарихъ рекъин мугъман гала. Рекъин мугъманди лугъуда:

– Къари-баде, зун рекъин мугъман я, заз ксудай чка авач, зун са йифиз кIвале тур.

– Ксудай чка заз ава, – лугъуда къари-бадеди. – Недайди авач, зун са кесиб къари я, пуд къаз авай, пудни сикIре тIуьна.

Гишила ксай рекъин мугъман, ругунвай къазран якIун ни къвез, сакIани ахварал фидач. Къари-баде клеви ахвариз фейила, мугъманди, явашдиз къарагъна, тапусдин кланиз гIил авуна, адаз къаз авай чка чир хъана. Къачуна, къаз вичин турбадиз вегъена, ксун хъувуна.

Пакамахъ къарагъна хъфидайла, мугъманди къари-бадедиз лугъуда:

– Къари-баде, ваз Къаз пачагъ Къазан шегъердай Турба шегъердиз феи вахтар чидани?

– Вагъ гъа! – лугъуда къари-бадеди, – а вахтара зун лап аял тир.

Йифен мугъман къари-бадедин къазни гваз хъфена.

Гъа икI амай са къазни къари-бадеди-вай нез хъанач.

Абур гъана амаз, зун иниз хтана.

Медет Арзуманов

Ватан чан

Къуй ацѹрай дагъдин ценер,
Хуш авазрив кфилрин.
Дяведин цай риклерилай
Алатрай чи агьилрин,
Агь, ватан чан, ватан чан!

Яйлахравай булахар хъиз,
Некледин сел авахърай,
Чубанрилай зегьметдин гъекь,-
Цуькверин ни алахърай,
Агь, ватан чан, ватан чан!

Багъларилай алахъайла,
Манидин ван къушарин,
Лезги чилин симфония
Яратмишда рушари,
Агь, ватан чан, ватан чан!

Вал ашукъ яз хъвана зани
Ви булахрай пияла,
Жедатла, заз гайи нек хъиз,
Муьгьуьббатни гьалала,
Агь, ватан чан, ватан чан!

Сосвкьволт

Неклед булахра эхъуьрдай за вун,
Къацу яйлахра къекъуьрдай за вун,
Цуьквед рагарлай элкъуьрдай за вун,
Вилера ашкьи куькIвенайтIа, цуьк,
Вун заз ашкьидив хъуьренайтIа, цуьк!

Михьи гьиссерин багъ багьишдай за,
Зи рикI къван чIехи дагъ багьишдай за,
Къызгын ашкьидин рагъ багьишдай за,

Вилера ашкьи куькIвенайтIа, цуьк,
Вун заз ашкьидив хъуьренайтIа, цуьк!

За ваз зи рикIин диливал гудай,
Зи чими хъвердин милливал гудай,
Ргай гьиссерин чимивал гудай,
Вилера ашкьи куькIвенайтIа, цуьк,
Вун заз ашкьидив хъуьренайтIа, цуьк!

31 Вестомы

Вичин Ватан инсандиз сифте дидедин некледилай башламишзава. Сифте за фикирдиз гъаначир, Ватан вуч ятла, вучиз вири шаирри Ватандикай манияр туьклуьрзаватла. Жув гъавурдик акатиз башламишайла, чир хъана, Ватан вуч затл ятла. Ватандин абадвал патал зи хайи хуьр тир Гелхенайни, маса миллетрин векилар хъиз, 85 кас душмандихъ галаз къати женгериз фена. Абурукай 37 касдиз элкъвена хтун къисмет хъанач. Са пай гел галачиз квахъна. Сагъ-саламатдиз хтайбурни, къуьнерал гъетер ва хуруйрал орденрини медалпри нур гуз хтана. Дяведа телеф хъайибурни гъа зи яшда авайбур тир. Абуру ватандин рекъе чпин жегъил чанар къурбандна.

Дагъустан! Дагъларин уьлкве! Живеди къунвай дагъдин куклушар агъсакъларин баплахар хъиз, такабурдиз цавун аршдиз хкаж хъанва. На лугъуди, абуру пагъливанри хъиз, зи хайи халкъдин ва лезги чилин секинвал хуьзва.

«Эхъ, чун Ватандиз герек атайла, къванер я», – лагъанай чи зурба шаир Ибрагъим Гъуьсейнова.

«Ватан авачирди виждансуз жеда», – лагъанай чаз бубайри. Чаз чи Ватан гъикъванди ятла, адан сергъятар чирначир, абурун тум-къил авачир. Ватан жуван уьлкведин халкъ яшамиш жезвай эхиримжи шегъердал, хуьрел, магъледал куьтягъ жезва. Ватан гъар са касди жуван дидедин нек хъвайи чка я. Квал гъинай хъайитлани маса къачуз жеда, амма гъикъван пул хъайитлани, вавай Ватан ва диде маса къачуз жедач. Вучиз лагъайтла гъар са касдиз диде багъа я, Диде сифте къил я, ам эвел я. Дидеди чаз Ватан гъим ятла, вуч ятла, чирзава. Ахпа чун Ватандин ял ва нефес члугваз, адан адетралдини законралди члехи жез-

ва. Чна уьмуьр акур бубайривай, Ватандин уьклуь-цурудакай тарс, чирвал къачузва. Чаз Ватандилай артухан сергъят мад авач, я хъунни лазим туш.

ЖЕГЫЛ ПОГЪЛЫВОУН

Гъар девирда чи халкъдихъ къегъал ва къагъриман рухваря хъана. Къенни чахъ чпин тварар халкъди еке гъурметдивди къазвай пагъливанар тлимил туш. Шад жедай кар ам я хьи, алай вахтунда чпихъ умуд кутаз жедай, чпин виклегвални зирингвал къалурзавай жегъилар майдандихъ акъатзава. Гъа ихътинбурукай сад Нагъиев Ярослав я.

Гъеле аял члавалай дзюдодал машгъул жезвай Ярославан ери-бине Мегъарамдхурун райондин Азадогъли хуьрай я. Адан 10 йис я. Алай вахтунда Санк-Петербургдин 146-нумрадин мектебдин 4-классда клелзавай виклегъ хъихъ дзюдодай члехи агалкъунар хъанва. Ам са шумуд сеферда лацу ва хъипи чуьлер къачузвай акъажунра гъалибчи хъана.

Я. Нагъиева къве сеферда А.С. Рахлинан тварунихъ галай Олимпиададин резервдин Спорт-

дин школада дзюдодин первенствода гъалибвал къачуна

Агалкъунралди диде-бубадин рикл шад ийизва Ярослава Россиядин Федерациядин спортдин мастер Кушпиты Артур Михайловичан гъилик дзюдодай чирвал къачузва.

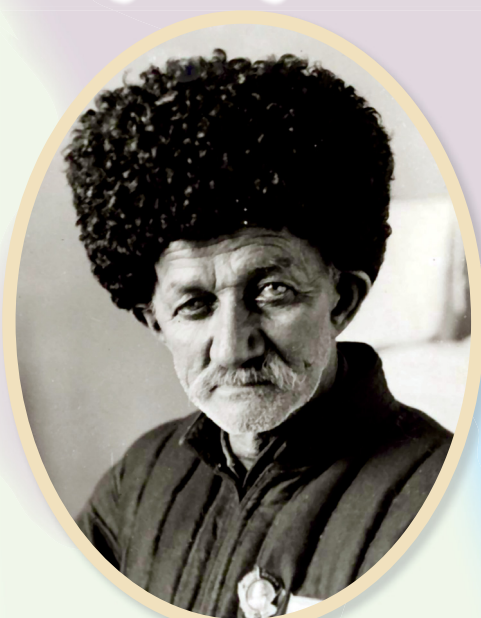
Ирид йисалай спортдал машгъул жезвай жегъилди мектебдани хъсан къиметар аваз клелзава. И кардикай адан клелунриз са манийвални авач.

Чаз Ярославахъ мадни члехи агалкъунар хъана кланзава. Къуй ви рикле авай гъар са мурад къилиз акъатрай. Анжах виликди, Ярослав!

В. Батманов

Къезидаме?

Дагъустандин халкъдин шаирар ва писателар

Дагъустандин халкъдин шаир
Салим Сулейман
1869-1937

Дагъустандин халкъдин шаир
Хуьруьг Тагъир
1893-1958

Дагъустандин халкъдин писатель
Къияс Межидов
1911-1974

Дагъустандин халкъдин шаир
Шагъ-эмир Мурадов
1913-1995

Дагъустандин халкъдин шаир
Сажидин Саидгъасанов
1933

Дагъустандин халкъдин писатель
Кичибек Мусаев
1937

Дагъустандин халкъдин писатель
Гъаким Къурбан
1938

Дагъустандин халкъдин шаир
Ханбице Хаметова
1938

Дагъустандин халкъдин
писатель
Абдуселим Исмаилов
1948

Дагъустандин халкъдин шаир
Пакизат Фатулаева
1948

Дагъустандин халкъдин шаир
Фейзудин Нагъиев
1951

Дагъустандин халкъдин шаир
Майрудин Бабаханов
1958

Дагъустандин халкъдин шаир
Арбен Къардаш
1961

Марьям Алискерова

Алискерова Марьям Эвесовна 1968 йисан 19-январдиз Хив райондин Хъукъварин хуьре дидедиз хъана. 1985 йисуз мектеб акъалтларна, Дербентдин педагогикадин училищеда чирвал давамарна. Алай вахтунда хуьруьн мектебда тарсар гузва.

Марьям Алискерова хайи члалал шиирарни кхъизва. Адан шиирар «Лезги газетдиз», «Куьредин ярар» журналдиз акъатнава. Ам «Вун хъаначиртла» тлвар алай ктабдин автор я.

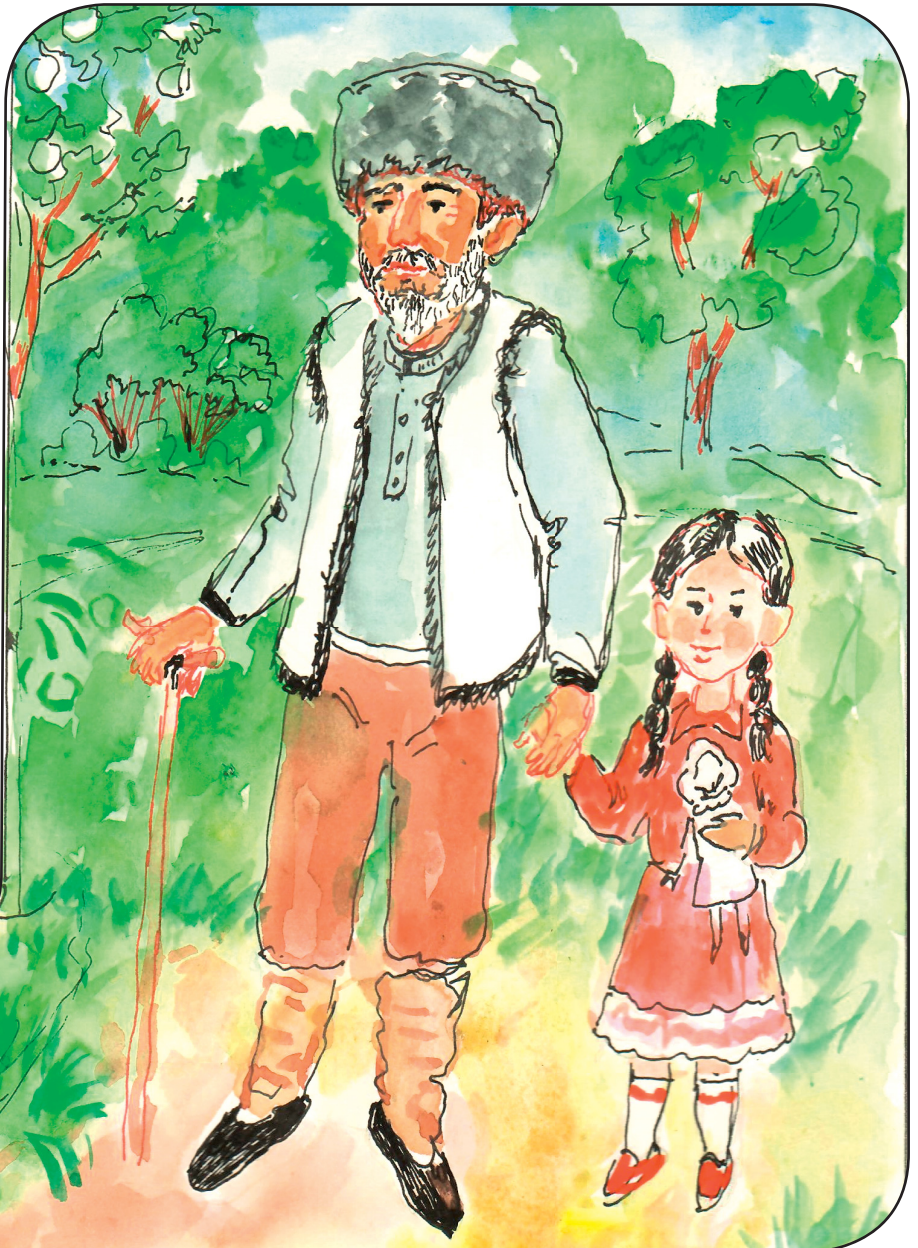
Багъ

Чи квалин вилик,
Багъ ква са зурба,
Ам кутурди я,
Зи члехи буба!

Экъечайла рагъ,
Къизилдиз ухшар,
Гуьрчег я чи багъ,
Къвазнавай къаншар!

Туьтлуьр кас амач,
Чи багъдай емиш,
Члугунай зегъмет,
Буба тир таниш!

Тагайтлани гъахъ,
Пара тир зегъмет,
Хъана кланда вахъ,
Члехи тир къимет!

ЛЕЗГИ ЧИЛ

Ви хатур хаз заз гъамиша кичле я,
Вун абад хъуй лугъузва за датлана!
Зи фикирар за лугъун ваз вине я!
Бахт,берекат,ислягъвал хъуй ацлана!

Я гъурбатдин гуъзелвал зи вилериз
Аквадач, вун рикле аваз хайи чил!
Чешне я вун маса яргъал уьлквейриз,
Зи играми,багъри гуъзел лезги чил!

Рухварни,рушарни вахъ авазва,
Гъамиша вал ийиз жеда лап дамах!
Ви сергъатар хуъз датлана аквазва!
Йифиз-юкъуз виклегъдиз ийиз квалах!

Лезги чилел мелни-межлис бул хъурай,
Къуй гъамиша чи къегъалрив тур хъурай!
Гъар лезгидин фагъум-фикир я дерин!
Такурар чаз чи уьмуърда югъ серин.

ИЛГЪАМДИН ИРС

Каспийск шегърдин 2-нумрадин мектебда хъсан кыметралди клелзавай Гъасанова Хадижа архитѣжуван руш я. Ам гъеле аялрин бахчада амаз шикилар члугвазвай рангарал гзаф рикл алай аял тир. Абур авай чкада адаз гъатта ширинлухарни нез кландачир.

Хадижа гъеле аял члавалай шикилар члугунал машгул я, адан шикилрин кылин темаярни гъар жуьре я. Лагъана кланда, ам мектебдиз фейила ада вичин яратмишунрин рехъ художественный мектебда гегъеншарна.

Жегъил художникдин алакьунрикай, яратмишунрикай мектебдани хабар я. Муаллимри гъамиша Хадижадивай чпиз лазим тир шикиларни члугун тлалабдай. Руша лап ашкъидивди муаллимрин тлалабунар кылиз акъуддай, вичин муаллимрин хатур хадачир.

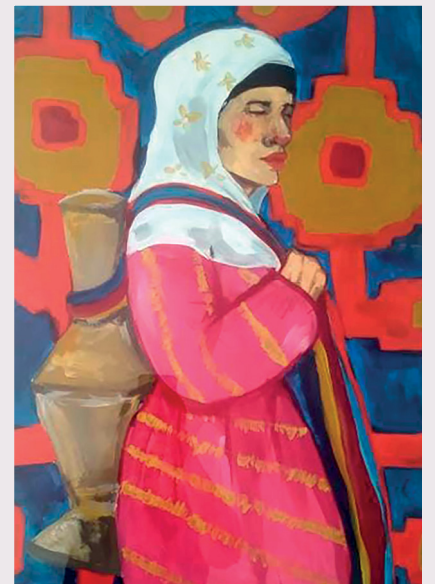
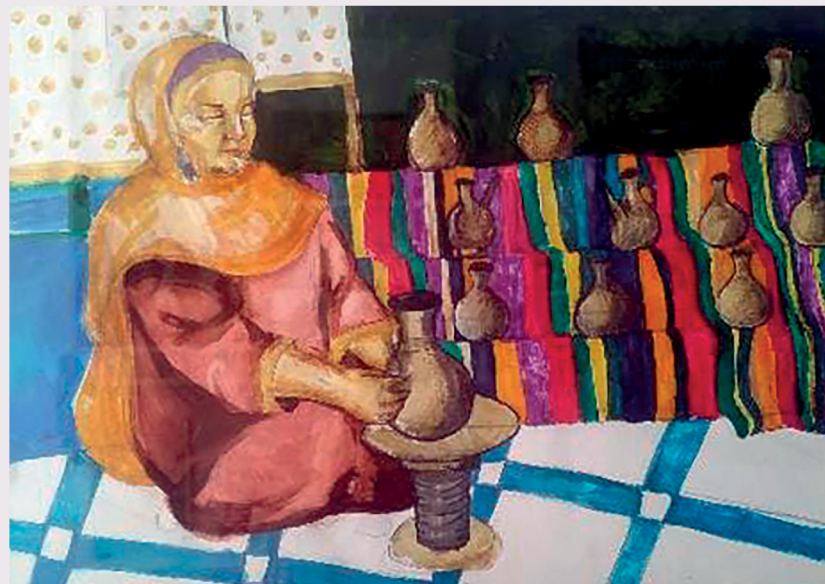
Заз адан шикилар акурла, зун магътел хъана амукъна. Гуя абур тежрибалу тир художникдин гъиликай хкатнавайбур я. Адахъ рангарин жигъетдай вичин сирлу рекъер ава. Хадижади члугунвай члехи бубадинни дидедин портрет акурла зун фикирдик акатна, на лугъуди, ам карчи портретистдин гъиликай хкатнавайди я.

Лезги рушарин къаматар вичиз хас тир рангаралди ва лезги либасар алай рушарин къаматар иллаки зи риклиз гзаф хуш хъана.

Хадижадихъ еке гележег авайди, са шакни алачиз, заз чизва, амма адан яратмишунрин рехъ гъикл жедатла чаз къисметди къалурда.

Бикеханум Алибегова

ДАГЪУСТАДИН ЦІЙИ МАХАР

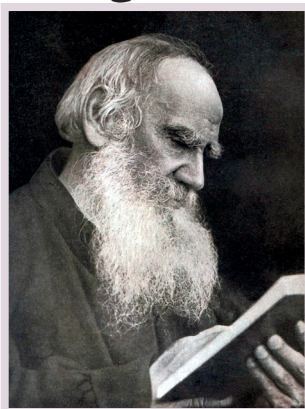
Ціинин йисан гатфарихъ ихътин тІвар алаз Магъачкъалада иер кІалубда аваз ва рикле гъатдай рангаралди безетмишнавай ктаб чапдай акъатнава. Адан чарарилай ам пешекар-вилелди чап авунвайди тадиз чир жезва. Аялри туькІуьрнавай махар кІватІна ва са ктаб яз акъудун, аферин къведай кар я. Шад жедай кар ам я хъи, и ктаб туькІуьрнавайди Ахцегъ райондин Хуьруьгрин хуьре кардик квай «Люминари» марифатдин меркез я. Авайвал лагъайтІа, хуьре ихътин меркез хъун, ада аялрихъ галаз кІвалахун, абурухъ галаз санал марагълу проектар киле тухун хъсан кар я. Дидед чІал, халкъдин фольклор, къадим тарих хуьн патал и меркезди гзаф важиблу кІвалахар киле тухузва.

Эхъ, дидед чІалан къадир авай, ам аялриз кІанариз алахъзавай камаллу ксарин регъбервилик кваз лезги аялри санал кІватІ хъана цІйи жуьредин махар кхъенва.

Санлай 214 аялди 171 мах туькІуьрнава. И ктабда лагъайтІа, лезги чІалалди кхъенвай 52 мах гъатнава. Амайбур кылдин сайтда эцигда. Дагъустандин Гьукуматдин грантдин ва М.А.Абдулкеримован тІварцихъ галай марифатдин фондунин куьмекдалди арадиз гъанвай и проектик чІехи пай кутурбурукай сад машгъур шair, муаллим ва театрдин критик Фазир муаллим я.

Лезги махарин ктабар лап кьитдаказ чапдай акъатзавай макъамда ихътин ктаб акъатун аялар паталди хъсан савкъат хъанва. И ктабдикай мектебдин аялривай гегъеншдиз менфят къачуз жеда. Гъавиляй и кар гъиле къуна кылиз акъудайбуруз аферин ва баркалла!

Л.Н. ТОЛСТОЯ КХЪЕЙ ЛЕЗГИ ХАЛКЪДИН МИСАЛАР

Л.Н. Толстой Дагъустандин халкъарин мецин яратмишунриз еке къимет ганай. Лезгийрин, аваррин, лакрин ва маса халкъарин къисаяр, мисалар, манияр ада дериндай чирнай ва дагъвийриз бахшнавай вичин яратмишунра зурба устадвилелди ишлемишнай.

(У. Далгатан «Л. Толстой ва Дагъустан» ктабдай)

* * *

Раб кутуна, риб хкудиз кланзава.

* * *

Эй, чинеруг, вуна жув члурун верч хъиз къалурмир.

* * *

Элягъиз тежедайда зурба къван къачуда.

* * *

Са гъиле кве къарпуз къаз жедач.

* * *

Мецин хер яракъдин хирелайни пис я.

* * *

Юлдашдив туькIвейла, рекъе рикI архайин жеда.

* * *

Къенин югъ пакадин йикъалай хийирлу я.

* * *

Туьн жагъин тийидай чкада гишин я лугъумир.

* * *

Балклан пурари, къушун амалдарвили хуьда.

* * *

Угъридин гуж артух хъайитIа, чуьнуьхай шейэрин иеси беябур жеда.

Тъмерицъ голтаз суьгъбет

Вадиш Жамалдинов

Цав мичли я, къуд пад – секин,
Зун квач йифен ахварик.
Гъетер цава ава чпиз,
Дерди ийиз крарик.

Са гъед цавай ават хъана,
Атана зи къаншардиз.
Килигайла – ам зи бахт тир –
Аватнавай дагъардиз.

На лугъуди, кузва цава,
Шегъерда хъиз лампаяр.
Ахвар квачиз ацукъна зун,
Хкведайд хъиз рухваяр...

... Клан хъана заз зи сир лугъуз,
Яргъа авай гъетериз.
Амма зи ван хъанач абруз,
А мичли тир йифериз...

Клекрен арзо

(Басня)

Югь-къандавай демекда
Верчер тлимил жез хъана.
Клек акъвазна далдамда,
Вучин, лугъуз, шез хъана.

– Бес гык! къан и тахсиркар,
Демек къери ийизвай?
Гъар къуз тухуз ферейр,
Закай фикир тийизвай.

Югь хъайила къакърадин,
Ванер тлимил къвез хъана.
Тухуз абур далдадик,
Йикъа са-сад нез хъана.

Къарай текъвез, рик! яз дар,
Вич-вичикди рахазвай.
Яру-цару ферейр,
Сад-вад ана аквазвай.

Яваш-яваш чакълди,
Ийиз хъана дердияр.
Къаз демекдай жуъжеяр,
Ачухзавай кефияр.

Чара тахъай члехи клек
Сиклрен патав акъатна.
Тлалабиз вичиз куъмек,
Суйгъбет ийиз агатна.

Рекьер-хуълер чир хъайи,
Сикл демекдик агатна.
Ахварик квай члехи клек,
Сиклрен кivalиз аватна.

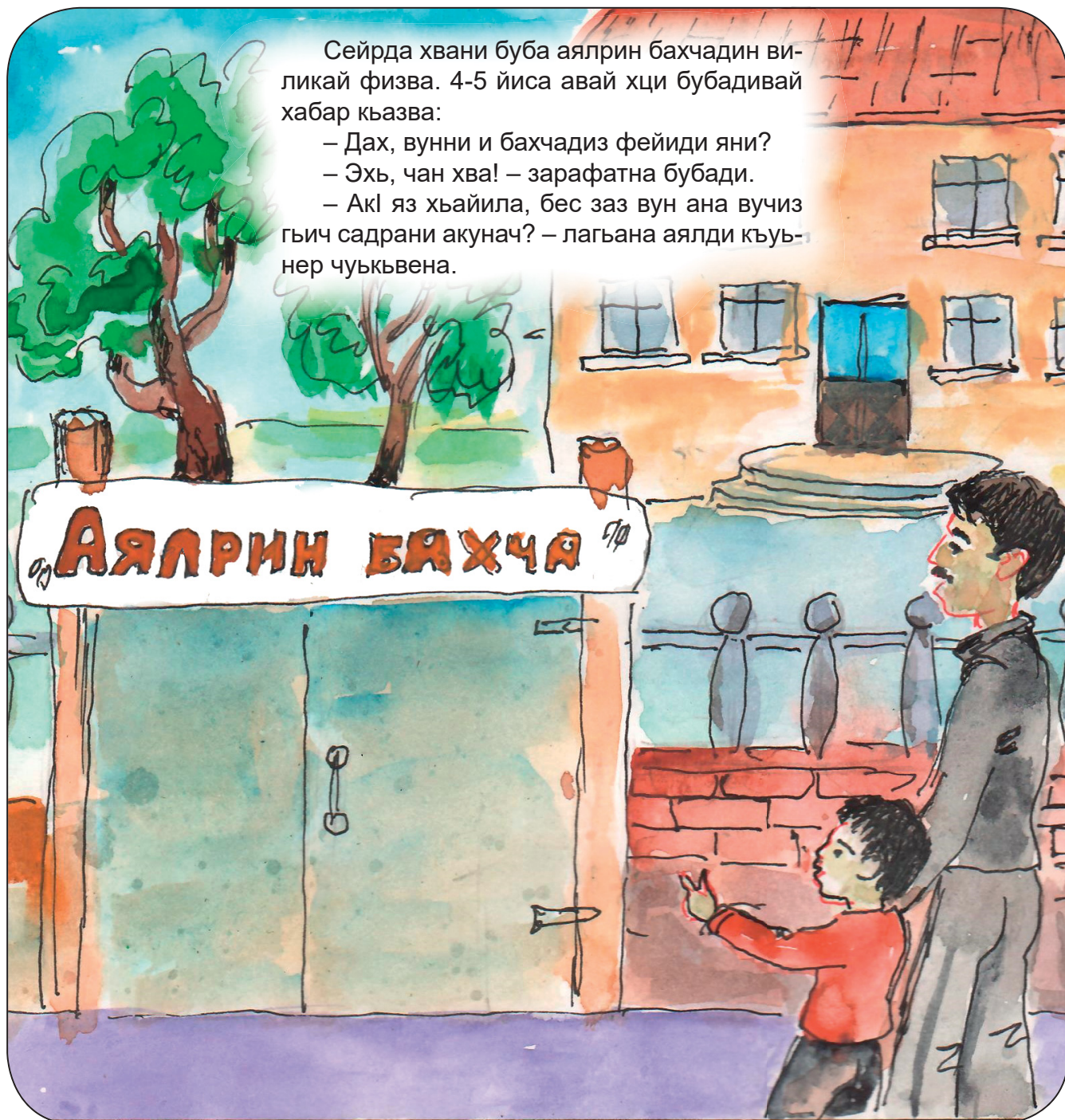
Сад хъайила сикл, чакъл,
Низ хъийида арзаяр?
Кълурайла жуван квал,
Ахпа мийир гъараяр!

Са тилим хъурунар

Сейрда хвани буба аялрин бахчадин ви-
ликай физва. 4-5 йиса авай хци бубадивай
хабар къазва:

- Дах, вунни и бахчадиз фейиди яни?
- Эхъ, чан хва! – зарафатна бубади.
- Акл яз хъайила, бес заз вун ана вучиз
гъич садрани акунач? – лагъана аялди къуь-
нер чуькъвена.

Туйквендог

Муьжуьд йиса авай гадади вичин дидедивай жузуна:

- Диде, ваз ван хъанайни?
- Куьн, чан хва?
- Къаравулчи-халу телефондай гьикI рахазвайтIа?
- Эхъ, ван хъана. Вуч хъана къван?
- Ада са низ ятIани «зи къуьр» лугъузвай.
- Белки вичин папаз лугъузвай жеди.
- Адан паб гъайван яни къван, адаз къуьр лугъуз?

Чи аялрин кьугъунар Къабас

«Къабас» «Чуьнуьх-гумбатI» кьугъунин са жуьре я. Амма «Чуьнуьх-гумбатI» кьугъунилай «Къабас» кьугъун са къадар четин я. Вучиз лагъайтIа, сад лагъайди, «Къабас» нянин къилий, мичIи хъайила, кьугъвада; къвед лагъайди, кьугъунин иштиракчийр чуьнуьх жезвай чкаяр са утери къвани малум туш. Гъавилий «Къабас», адет яз, лезги хуьрера 12-17 йиса авай гадаяр кьугъвада. Кьугъун икI башламишда. Сифтедай кIватI хъанвай гадаяр къве дестедиз пай жеда ва хуьруьн къене, я къеце чуьнуьх жез ихтияр авай са 10-15 чкадал меслят жеда. Дестейри гысабуналди ва я тахъайтIа чип вегиналди чуьнуьх жедай сифте нубат тайинарда.

Гила чуьнуьх хъана кIанзавай десте чуьнуьх жез фида, къвед лагъай десте алай чкадал аламуькда – чуьнуьх хъайи дестедин ихтияр гузвай ишарадал вил жеда. Сад лагъай дестеде вич чуьнуьх хъайила, са пуд сеферда кIевиз тупIарай уьфт агалдарна, къвед лагъай дестедиз чеб жагъурдай ихтияр малумарда. Адет яз, сад лагъай агалдарай уьфт тапан чкадилаи жеда.

Чуьнуьх хъанвай десте жагъайла, къекъвезвай дестедин аялди «Къабас» лагъана, гъарайда ва къекъвезвай вири аялар санал кIватI хъижеда. Гила чуьнуьх жедай нубат къвед лагъай дестедал, жагъурдай нубат сад лагъай дестедал къведа.

Меслятар

«Къабас» кьугъун патал кьугъунин иштиракчийриз гилин фонарар лазим къведа. Ибур вири аскерриз чарасуз алакьунар я. ГъакI хъайила «Къабас» кьугъуни къил акъудиз алакьунин бажарагъвал,

сесиналдини гуьзчивилелди къатIуз алакьун чирда. «Къабас» кьугъуни гадайриз йифекай кичIе тахъунин, виклегъвилин гыс-сер, алакьунар кутада.» «Къабас» кьугъун гадайрин хийирдиз я.

Ш. Мирзоеван «Ша кьугъван аялрин кьугъунар» ктабдай.

НУБАТДИН АГАЛКЪУН

Алай аямдин лезги эдебиятдин ба-жарагълу жегъил шаиррикай сад Владик Батманов я. Хайи дидед чӀалалди вичин жавагъирар яратмишзавай ам течир кас бажагъат ава.

РикӀел хкин, В. Батманован ери-би-не чи райондин Хуьрелрин хуьряй я. Хъсан кӀиметралди хайи хуьруьн юкъ-ван мектеб акъалтӀарай жегъилди ви-чин чирвилер ДГУ-дин филологиядин факультетда давамарна.

Владик Нафирович пуд ктабдин ав-тор я. Гъеле мектебда кӀелзавай йиса-ра жегъилдин къелемдикай «Билбил» тӀвар алай ктаб хкатна. Им 2012-йис тир. Шииратдиз вичин сифте камар ве-гъенвай жегъил шаирдин сифте ктаб кӀелчийри лап хушдаказ къабулна.

Йисар финикди Владикан къелем мадни хци жезва, адан яратмишунриз гъуьрметзавай ва кӀелзавай инсанрин къадарни артух хъана. ИкӀ, 2017-йисуз ада «Чубарук» тӀвар алаз нубатдин ктаб чапна. Шииратдин кӀватӀалдиз редак-торвал авурди Дагъустандин халкъдин шаир Арбен Къардаш я. Лагъана кӀанда хьи, 2021-йисуз ДР-дин Къил Сергей Ме-ликован Указдалди Владик Батманов «Чубарук» ктабдай Расул Гъамзатован премиядиз лайихлу хъана.

Лугъуда хьи, акъвазай ци ял къачу-да. Яратмишунрал машгъул касдиз са-нал акъвазун кутугнавач. Ам гъамиша кӀвалахдин яцӀа хъун герек я. Зегъмет-дал рикӀ алай Владиказ санал акъвазун чидач. Эхиримжи йисара кхъей вири шиирар кӀватӀна ада Москвада «Лекъ-рен муг» тӀвар алаз вичин пуд лагъай ктаб акъудна. И ктаб адан сифте акъ-атай къве ктабрилай чӀехиди я. Ктабда гъар жуьредин темайрай кхъенвай эсе-рар гъатнава. Чи газетдиз алатай йисуз и ктабдикай са шумуд макъала акъат-най.

Алатай гъафтеда 2025-йисуз илим-дин, техникадин, эдебиятдин, публици-стикадин, искусстводин ва архитекту-радин хилера гъукуматдин, 2025-йисуз Расул Гъамзатованни СтӀал Сулейма-нан тӀварарихъ галай премийрин сагъи-бар малум хъана.

Шад жедай кар ам я хьи, хейлин йисар алатайла, Сергей Меликован Указдалди мад сеферда арадал хкай СтӀал Сулейманан тӀварцӀихъ галай премиядин сагъибрин арада чи райо-нэгъли, лезгийрин жегъил шаир Владик Батмановни (шииррин «Лекърен муг» ктабдай) ава.

И мукъвара Махачкъалада Дагъ-устандин Къил Сергей Меликова В.Батмановав лайихлу хъанвай премия вахкана.

Чна гъукуматдин патай премиядиз лайихлу хъанвай чи районэгълидиз рикӀин сидкъидай нубатдин агалкъун мубаракзава. Чандин сагъвал, мадни чӀехи агалкъунар хъун чи мурад я.

Рамзес Мурадалиев

ISSN №0206-7978

Кард

5/2025

сентябрь – октябрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:

Агентство информации и печати
Республики Дагестан.

Регистрационный номер

серия ПИ №ТУ05-00413 от 22. 04. 2019 г.
выдан управлением Роскомнадзора
по Республике Дагестан.

Издается с января 1980 г.

Руководитель – главный редактор
М. М. Ахмедов

Редколлегия:

М. Ибрагимова (редактор выпуска)
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
В. Батманов (редактор 1 катег.)
З. Кафланов
К. Акимов
М. Бабаханов
А. Мирзабеков
П. Фатуллаева
Ф. Казимагомедова

Технический редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталлибов
Обложка О. Раджабова

Формат 60x84 ¹/₈. Бумага офсетная.

Уч.-изд. л. 3,57. Усл. печ. л. 3,26.

Физ. печ. л. 3,50.

Подписано в печать 26.09.2025 г.

Выход в свет 15.10.2025 г.

Тираж 551 экз. Заказ № 1716.

Отпечатано в ООО «Издательство «Лотос»»,
367018, РД, г. Махачкала, ул. Времена года, 6.

Редакция и издатель:

Государственное бюджетное учреждение
Республики Дагестан «Редакция
республиканских литературных журналов
«Соколёнок» и «Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя:

367000, РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

e-mail: lezgi.kard@mail.ru; litdag@mail.ru;

сайт: litdag.ru; **tg:** litdag; **vk:** litdag

Лезгинский язык

Индекс: на год – ПС801,
на полугодие – ПМ991.

Цена свободная

